

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

LAUSUNTO
LAPS/516/2014
1.4.2014

SISÄMINISTERIÖ

01. 04. 2014

INRIKESMINISTERIET

Sisäministeriölle

Viite: SM072:00/2011

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto hallituksen esitysluonnokseen laeiksi ulkomaalaislain sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Esityksellä ehdotetaan ulkomaalaislakia muutettavan siten, että siinä kiellettäisiin ilman huoltajaa maassa olevien turvapaikanhakijalasten säilöönotto ja täsmennettäisiin myös muutoin lapsen säilöönottoa koskevia säännöksiä. Lisäksi ulkomaalaislain sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi koskien säilöön ottamisen edellytyksiä, tietojen antamista säilöön otetulle ja säilöön otetun sijoittamista. Ilmoitautumisvelvollisuutta muutetaan siten, että siitä tulisi toimivampi vaihtoehto säilöönnotolle.

Säilöönottolakiin ehdotetaan muutoksia, joiden parannetaan haavoittuvassa asemassa olevien säilöön otettujen asemaan ja oloja sekä parannetaan säilöönottoyksikön sekä sen asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuutta.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Yhteenveto

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan lapsia ei tulisi ottaa säilöön lainkaan, vaan olisi aina sovellettava vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä. Lapsia ei myöskään tulisi erottaa vanhemmistaan kuin poikkeustilanteissa, joten myös lapsiperheiden kohdalla tulisi käyttää vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä ja tarvittaessa kehittää uusia toimivampia toimenpiteitä, joiden avulla säilöönnotolle ei olisi tarvetta.

Hallituksen esityksen mukaan lasta säilöön otettaessa varataan sosiaaliviranomaiselle tilaisuus tulla kuulluksi. Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan ehdotettu säännös ei edistä tällaisenaan lapsen edun toteutumista, vaan päinvastoin vie tilannetta huonompaan suuntaan.

Lapsiasiavaltuutettu pitää välttämättömänä, että sosiaaliviranomaisen lausunto säilöönotosta pyydetään aina ja, että lausunnon antaminen edellyttäisi sosiaaliviranomaisen tosiasiallisesta arviointia kyseisen lapsen tilanteesta ja säilöönottoyhteyden olosuhteista lapsen edun näkökulmasta. Lapsen edun arviointi edellyttää myös lapsen mielipiteen selvittämistä. Lakiehdotuksessa edellytetty lapsen mielipiteen selvittäminen jää irralliseksi toimenpiteeksi, mikäli se ei kytkeydy sosiaaliviranomaisen tekemään lapsen edun arviointiin.

Lakiehdotuksen määräyksiä säilöön otetun yhteyden pidon rajoittamisesta ja tapaamisista tulisi täydentää niin, että lapsella, jonka huoltaja on säilössä, on tosiasiallinen mahdollisuus pitää vanhempansa yhteyttä ja tavata häntä.

Perustelut lapsiasiavaltuutetun kannanotoille

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on Suomessa lantaisoisena voimaan saatettu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59-60/1991). Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnosta lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Lapsen oikeuksien yleissopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan lapsi ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä aikaisemmin (1 artikla). Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Hallituksen esitysluonnoksen kannalta keskeisiä yleissopimuksen artikloja ovat:

- 3 artikla, jonka mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapselle on taattava myös hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelu ja huolenpito ottaen huomioon hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet
- 2 artikla, jonka mukaan lapsella on oikeus syrjimättömyyteen ilman minäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa ominaisuuteen tai muuhun seikkaa perustuvaa erottelua
- 9 artikla, jonka mukaan lasta ei eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, kun toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, toteavat soveltuvien lakien ja menettelytapojen mukaisesti sen olevan lapsen edun mukaista
- 12 artikla, jonka mukaan lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti
- 14 artikla, jonka mukaan lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen sekä 30 artiklan mukaan oikeus nauttia omasta kult-

tuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään

- 22 artikla, jonka mukaan pakolaislapsella on oikeus asianmukaiseen suojeluun ja humanitääriin apuun, riippumatta siitä onko hän tullut maahan yksin vai vanhempiensa tai muun henkilön kanssa
- 28 artikla, jonka mukaan lapsella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen
- 31 artikla, jonka mukaan lapsella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin
- 37 artikla, jonka mukaan lasta ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Lapsen vapaudenriistossa tulee noudattaa lakia ja siihen on turvauduttava vasta viimeisenä ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona. Jokaisella lapsella on myös oikeus pitää yhteyttä perheeseensä kirjeitse ja vierailukäynnein, paitsi poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Yleissopimuksen toimeenpanoa valvova Lapsen oikeuksien komitea on korostanut, että lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus kokonaisuutena. Lapsen etu toteutuu, kun kaikki yleissopimuksessa määritellyt oikeudet täyttyvät mahdollisimman täysimääräisesti.

Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 6) on todettu YK:n lapsen oikeuksien komitean tulkintaohjeet artiklojen 22 ja 37 soveltamisesta sekä komitean antamat suositukset Suomelle turvapaikanhakijalasten säilöön ottamisesta viimesijaisena toimenpiteenä.

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa myös Euroopan neuvoston (EN) ministerikomitean vuonna 2010 hyväksymistä lapsiystävällistä oikeudenkäyttöä koskevista suuntaviivoista.¹ Suuntaviivojen perustan muodostavat sen johdanto-osassa mainittuihin välineisiin kirjatut periaatteet sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö. Tällaisia välineitä ovat erityisesti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus ja Euroopan ihmisoikeussopimus.

Suuntaviivojen peruseriaatteita ovat lapsen osallistumisoikeus, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen ihmisarvon kunnioittaminen, lapsen suojeleminen syrjinnältä sekä oikeusvaltioperiaatteen soveltaminen lapsiin yhtä täysipainoisesti kuin aikuisiin. EN:n lapsiystävällisen oikeudenkäytön suuntaviivat soveltuvat kaikkiin tilanteisiin, joissa lapset joutuvat tekemisiin rikos-, siviili- tai hallinto-oikeudellisen järjestelmän kanssa, riippumatta siitä, missä asemassa tai millä perusteella lapsi on tilanteeseen joutunut.

Suuntaviivojen tavoitteeksi on määritelty (kohta 3): " ... varmistaa, että kaikissa edellä mainituissa menettelyissä noudatetaan tinkimättömästi kaikkia lasten oikeuksia, kuten oikeutta saada tietoa ja käyttää edustajaa sekä oikeutta osallistua menettelyihin ja saada suojelema, ja otetaan samalla asianmukaisesti huomioon lapsen kehitys- ja tietämystaso sekä tapauksen olosuhteet. Lasten oikeuksien kunnioittaminen ei saisi vaarantaa muiden osapuolten oikeuksia."

Euroopan Neuvoston lapsiystävällisen oikeuden suuntaviivoissa on todettu mm., että ilman huoltajaa olevia, esimerkiksi turvapaikkaa hakevia ja vanhemmistaan eroon joutuneita alaikäisiä ei saisi ottaa säilöön yksinomaan sillä perusteella, että heillä ei ole oleskeluoikeutta (kohta 22).

Arvio hallituksen esityksen ehdotuksista

Esityksen tavoitteet lapsen näkökulmasta ja lapsivaikutusten arviointi

Esityksen tavoitteena on kieltää kokonaan yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijalasten säilöönotto. Tavoitteena on myös, että kaikki ulkomaalaislain nojalla säilöön otettavat lapset sijoitettaisiin säilöönottokeskuksiin, olivat he maassa huoltajansa kanssa tai ilman huoltajaa.

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että hallituksen esitysluonnokseen on sisällytetty lapsivaikutusten arviointi, vaikkakin on eri mieltä vaikutusarvioinnin tuloksesta. Lapsiasiavaltuutettu näkemyksen mukaan esitys parantaa lapsen asemaa siltä osin, että lasta ei enää missään tilanteessa sijoiteta poliisiin tai rajavartiolaitoksen pidätystiloihin vaan aina säilöönottokeskukseen. Kokonaan lasten säilöönnotosta ei kuitenkaan luovuta, mitä on pidettävä huonona ratkaisuna.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan kirjattiin 2011 yksin tulleiden alaikäisten säilöönoton kieltäminen. Tämä ei valitettavasti toteudu hallituksen esitysluonnoksessa, koska yksin maahan tulleet alaikäiset voitaisiin ottaa säilöön sen jälkeen, kun he ovat saaneet kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseen. Käytännössä parannusta on tulossa toki lasten ja lapsiperheiden oloihin säilöön oton aikana, kun Joutsenon uusi säilöönottokeskus otetaan käyttöön.

Kommentit ulkomaalaislain yksittäisiin säännöksiin

122 § Lapsen säilöön ottamisen edellytykset.

Pykäläehdotukseen tulisi lisätä ensimmäinen momentti, jossa lapsen säilöönotto lähtökohtaisesti kielletään. Nyt pykäläehdotus alkaa lapsen säilöönoton edellytysten määrittelyllä (mm. lapsen kuuleminen, sosiaaliviranomaisen kuuleminen).

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lasta ja lapsiperheitä ei tulisi ottaa säilöön missään tilanteessa vaan heidän kohdallaan olisi aina käytettävä vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä. Tämä edellyttäisi erityisesti perheiden osalta myös uusien vaihtoehtoisten turvaamistoimenpiteiden kehittämistä.

Jos säilöönnotosta ei kuitenkaan hallitusohjelman vastaisesti lasten ja lapsiperheiden kohdalla kokonaan luovuta, on välttämätöntä huolehtia siitä, että säilöönottotilat ja muut olosuhteet ovat sopivia lapsille, myös siten, että lapsella on mahdollisuus osallistua perusopetukseen sekä leikkiä, ulkoilla ja viettää muutoin vapaa-aikaa lapsille soveltuvasti. Oikeutta perusopetukseen ei ole lakiehdotuksessa ollenkaan mainittu. Lapselle on turvattava oikeus koulukäyntiin, jo säilöönotto kestää muutamaa päivää pidempään. Tämän lisäksi lapselle on turvattava oikeus harjoittaa uskontoaan.

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että ulkomaalaislaissa säädetty yhden tunnin ulkoilu päivässä ei ole yleensä riittävää leikki-ikäisille lapsille. Perheille on varattava myös omat tilat, joissa säilyy riittävä yksityisyys, eikä lapsia koskaan tulisi sijoittaa samoin tiloihin muiden aikuisten kuin huoltajiensa kanssa.

Säilöön otettujen kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annettuun lakiin (14 § Toimintakyvyn tukeminen) ehdotetut lisäykset ovat siten kannatettavia edellä mainitun huomautuksen ulkoiluajan pituudesta, koulunkäynnistä sekä uskonnon harjoittamisen mahdollisuuksista.

Sosiaaliviranomaisen lausunto säilöönotosta

Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnissa todetaan, että kaikkien lasten kohdalla parannetaan sosiaaliviranomaisten mahdollisuuksia antaa säilöönotosta perusteltu lausunto. Lapsiasiavaltuutettu ei pidä ehdotettua säännöstä tässä muodossa millään tavoin tilannetta parantavana, päinvastoin asiassa mennään todennäköisesti huonompaan suuntaan.

Ensinnäkin säännöksessä vain varataan sosiaaliviranomaiselle tilaisuus tulla kuuluksi, ei edellytetä sosiaaliviranomaisen kuulemista, kuten voimassa oleva laki vaatii. Sosiaaliviranomaisen lausunto voidaan pyytää vain lasta säilöön otettaessa, mutta ei silloin, kun säilöönottoa jatketaan. Säännös ei myöskään edellytä sosiaaliviranomaista arvioimaan tilanteen lapsen edun mukaisuutta. Säännös edellyttää lapsen kuulemista ennen päätöksentekoa, mutta säännöksessä eikä sen perusteluissa kuulemista ole annettu selkeästi kenenkään viranomaisen tehtäväksi.

Ehdotetun säännöksen perusteluissa todetaan, että erittäin lyhyistä määräajoista johtuen lausunnon antaminen ilmeisesti tulisi usein sosiaalipäivystyksen tehtäväksi. Näin tapahtuu nykyiselläänkin, joka todetaan nykytilan arviointi -kohdassa (s. 9). Samassa yhteydessä todetaan, että näin lyhyellä varoitusaajalla sosiaalityöntekijän on vaikea ottaa kantaa asiaan, koska käytännössä työntekijällä ei ole mahdollisuutta tutustua lapsen tilanteeseen ja säilöönottoon liittyviin olosuhteisiin. Sosiaalityöntekijän lausunto lapsen edusta ei perustuisi siten edelleenkään sen todelliseen selvittämiseen vaan olisi jatkossakin rutiininomainen toimenpide. Myös lapsen oman mielipiteen selvittäminen jää irralliseksi toimeksi, jos se ei kytkeydy laajempaan lapsen edun arviointiin.

Lapsen edun arviointi edellyttäisi sosiaalityöntekijän tarkkaa perehtymistä tapaukseen ja sen hetkiseen tilanteeseen sekä yleensä myös lapsen henkilökohtaista tapaamista. Lastensuojelulain 4 §:ssä määritellyjä seikkoja, jotka perusteluiden mukaan olisi huomioitava lapsen edun arvioinnissa, ei ole mahdollista selvittää pikaisella sosiaalipäivystyksen konsultaatiolla, joka todennäköisesti hoidetaan yleensä puhelimitse. Lapsen mielipiteen selvittäminen olisi liitettävä osaksi sosiaalityöntekijän tekemään lapsen edun arvioimista.

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan lasta ei tulisi ottaa säilöön ilman, että sosiaalityöntekijä on tavannut lapsen ja perheensä kanssa säilöön otettavan lapsen huoltajat, sekä tutustunut olosuhteisiin, joissa lapsi säilöönoton ajan oleskelisi. Lisäksi olisi edellytettävä, että sosiaalityöntekijän tehtävänä on ensisijaisesti lap-

sen edun turvaaminen ja hänen tulisi myös selvittää lapsen mielipide asiassa lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Sosiaalityöntekijän olisi suoritettava lapsen edun uudelleenarviointi aina, kun säilöönottoa jatkettaisiin. Pitkittyvä säilöönotto voi vaikuttaa lapsen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Uudelleenarvioinnin yhteydessäkin olisi edellytettävä lapsen henkilökohtaista tapaamista ja lapsen mielipiteen selvittämistä ennen lausunnon antamista.

Lapsiasiavaltuutettu pitää välttämättömänä, että säilöönottoyksikkö ja lastensuojelu tekevät tiivistä yhteistyötä säilöön otettujen lasten kohdalla koko sen ajan, kun lapsen säilöönottoa valmistellaan ja lapsen ollessa säilöön otettuna. Yhteistyö ei voi perustua ainoastaan säilöönottoyksikön tekemiin lastensuojeluilmoituksiin, vaan sillä on pyrittävä jo ennalta ehkäisemään lapselle säilöönotosta aiheutuvat haitat.

Lapsiasiavaltuutettu ja lapsiasianeuvottelukunta ovat jo aiemmin kannanotossaan ehdottaneet, että yksin tulevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanotossa tulee yhteistyötä lastensuojeluviranomaisten kanssa tiivistää ja mieluiten siirtää yksin tulevien turvapaikanhakijalasten palvelut kokonaan lastensuojelun piiriin. Tämä kannanotto on edelleen ajankohtainen.²

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomioita vielä seuraavaan yksityiskohtaan. Perusteluissa todetaan, että jos lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, lausunto tulisi pyytää Helsingin sosiaaliviranomaiselta. Esitysluonnoksesta käy ilmi, että Joutsenoon valmistuu säilöönottotilat, jonne lapset ja lapsiperheet jatkossa tullaan sijoittamaan. Käytännössä tämä tarkoittanee, että ilman kotikuntaa olevien lasten kohdalla sosiaaliviranomaisella ei olisi useinkaan mahdollisuutta tavata lasta, vaikka hän haluaisikin, jo välimatkan ja usein asian kiireellisen luonteen vuoksi. Sen sijaan, että laissa säädettäisiin lausunnon antaminen tietyn kunnan sosiaaliviranomaisen tehtäväksi, tulisi lausunnon antaja määräytyä siten, että sosiaaliviranomaisella olisi tosiasiallisesti mahdollisuus arvioida lapsen edun toteutumista, tavata lasta ja lapsen perhettä sekä tutustua säilöönotto-olosuhteisiin.

Lapsen säilöönotto huoltajansa kanssa yhdessä

Hallituksen esitysluonnoksen edellisen version (18.9.2013) mukaan lapsi olisi voitu ottaa säilöön huoltajansa kanssa, jos edellytyksen täyttivät lapsen tai hänen huoltajansa osalta. Vastaavaa säännöstä ei nyt lausuttavana olevassa versiossa ole. Säännöksen perusteluihin on jätetty kuitenkin pitkälti sama teksti kuin edellisessä versiossa oli. Säännöksen perusteluista jää siten hieman epäselväksi, voidaanko lapsi edelleenkin ottaa säilöön huoltajan kanssa vaikka lapsen kohdalla edellytykset eivät täytyisikään. Tosin kohdassa 3.2. (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys/Lapsen ottaminen säilöön) todetaan selkeästi, että edellytysten on täytyttävä molemmissa tilanteissa myös lapsen osalta.

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 9 artiklan mukaan lasta ei saa erottaa vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, jos se on lapsen edun mukaista. Jos tarkoituksena on ja kuten tulisi olla, että säilöönoton edellytysten on täytyttävä myös lapsen osalta, tämä on otettava myös huomioon. Jos vanhemmat tai toinen

vanhemmista otetaan säilöön, minimivaatimuksena tulisi olla, että kyseessä olevissa tilanteissa varmistetaan, että lapsi voi ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä vanhempaansa. Lähtökohtaisesti kuitenkin olisi säilöönoton sijasta käytettävä vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä, jotta koko perhe voisi asua yhdessä.

Lapsen ja vanhemman säilöönottoa voidaan verrata tilanteeseen, jossa lapsi on vanhemman mukana vankilassa. Lapsiasiavaltuutettu ehdottaa, että tilanteissa noudatettaisiin soveltuvin osin Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjauksia.³ Linjausten mukaisesti vankilan perheosastolle voidaan sijoittaa alle 2-vuotias lapsi ja sijoitusta voidaan jatkaa kolmeen ikävuoteen asti, jos se on välttämätöntä lapsen edun näkökulmasta. Sijoituspäätöksen tekee aina sosiaaliviranomainen lastensuojelullisiin näkökohtiin perustuen. Yhtä lailla säilöönottopäätöksenkin tulisi perustua kokonaisvaltaiseen harkintaan lapsen edun varmistamisen ollessa ensisijainen tekijä.

Rikosseuraamusviraston linjauksissa on myös ohjeita siihen, miten lapsen oikeus ylläpitää yhteyksiä vankilassa olevaan vanhempaansa järjestetään. Mikäli jatkossa perheen huoltajia sijoitetaan säilöön (esimerkiksi toinen huoltaja), tulee heidän lastensa mahdollisuudesta tosiasiallisesti tavata huoltajaa ja pitää häneen yhteyksiä huolehtia. Vankilaloissa esimerkiksi luvattomien tavaroiden siirtyminen vierailijoilta vangeille voidaan estää turvatarkastuksin. Näitä toimia tulee käyttää eikä rajoittaa lapsen mahdollisuutta koskettaa vanhempaansa tai päästä vanhempansa syliin.

Säilöönoton pituus

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että esitysluonnoksessa ehdotettu ilman huoltajaa olevan lapsen säilöönoton pituus 72 tuntia ja erityisestä syystä 72 tuntia lisää, tarkoittaa kuutta vuorokautta. Tämä on erittäin pitkä aika. Säilöönoton pituus tulisi rajata 72 tuntiin. Esitysluonnoksesta puuttuu ko. säännöksen kohdalta perustelut sille mikä voisi olla erityinen syy pidentää säilöönottoa.

Lisäksi lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että huoltajansa kanssa säilöön otetun lapsen säilöönottoaika voi olla paljon kuutta vuorokautta pidempikin. Tämä ei ole hyväksyttävää, vaan myös huoltajansa kanssa säilöön otettujen lasten säilöönoton enimmäisajasta olisi säädettävä tarkemmin. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 37 artikla edellyttää, että lapsen vapaudenriisto on mahdollisimman lyhytaikainen.

Lakiehdotuksesta puuttuu myös EU-direktiivin sisältämä perustavoite lapsen vapaudenriiston lyhytaikaisuudesta ja viimesijaisuudesta.

123 § Säilöön ottamisesta päättäminen.

Säännöksessä edellytetään kirjallisen ilmoituksen antamista säilöön otettavalle sillä kielellä, jota hän ymmärtää tai voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että kaikissa tilanteissa lapsen kohdalla kirjallinen ilmoitus ei ole yksistään riittävä. On varmistettava, että lapsi tosiasiallisesti

ymmärtää asian. Se edellyttää yleensä lapsen kanssa keskustelua. Tästä on varmistettava erityisesti yksin tulleiden lasten kohdalla.

Tiedon antamisesta voisi huolehtia esimerkiksi lapselle turvapaikanhakuvaiheessa määrätty edustaja tai vastaanottopalveluista tuttu sosiaalityöntekijä. Lapsi tarvitsee myös erityistä tukea ja apua oikeusturvaansa liittyvissä asioissa. Ne eivät voi jäädä vain kirjallisen tiedottamisen varaan.

Lapsen erityistarpeista kirjallisen ilmoituksen saajana tulee lakipykälän perusteissa todeta erikseen. Kirjallisen ilmoituksen lisäksi lapsen on kanssa keskusteltava asiasta.

123 a § Säilöön otetun sijoittaminen

Säännöksen toisessa momentissa todetaan, että säilöön otettu lapsi sijoitetaan aina säilöönottoyksikköön, ei siis koskaan poliisi tai rajavartiolaitoksen pidätystiloihin. Säännöksessä tai sen perusteluissa ei oteta kantaa siihen, mihin lapsen huoltajat tarkoitetussa tilanteessa sijoitetaan.

Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että lasta ei saa tarpeettomasti erottaa huoltajistaan, vaan koko perhe olisi sijoitettava säilöönottoyksikköön. Ensisijaisesti tässäkin tilanteessa on harkittava vaihtoehtoisia turvaamistoimia.

Kommentit säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain yksittäisiin säännöksiin

5 § Oikeuksista ja velvollisuuksista tiedottaminen

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että lapsille tiedottamisessa on huolehdittava siitä, että tieto annetaan lapselle ymmärrettävällä tavalla. Pelkästään kirjallinen tiedottaminen lapsen äidinkielellä tai kielellä, jota hänen voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän, ei ole monessakaan tilanteessa riittävää. Lapsen kohdalla on myös varmistettava, että lapsi ymmärtää saamansa tiedon. Tämä edellyttää yleensä lapsen kanssa keskustelua.

Jyväskylässä 1.4.2014

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies

---

¹ http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_FI.pdf

² http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=1412332&name=DLFE-11148.pdf

³ http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi-ja_perhetyon_periaatteet_.pdf